

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПЗВО «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА
ЗОЛОТОУСТОГО»**

Факультет гуманітарних наук

Кафедра богослов'я

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проповідництво і катехитика

Освітньо-професійна програма Богослов'я

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Затверджено на засіданні кафедри богослов'я,
Протокол № 2 від 13 вересня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Програмні компетентності
5. Програмні результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	<i>Проповідництво і катехитика</i>
Викладач (-і)	Левицький Олександр Олександрович – доктор наук з богослов'я, доцент, професор кафедри богослов'я
Контактний телефон викладача	+38-067-399-44-12
E-mail викладача	olevytsky@ifaiz.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки 2.1. Блок нормативних дисциплін
Обсяг дисципліни/ кредити ЄКТС	Лекції, практичні заняття, індивідуальна робота студента, самостійна робота студента 2 курс (2022) – 120 год. / 4 кредити ЄКТС, 2 курс (2021) – 120 год. / 4 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://ifaiz.edu.ua/novyny/967-sylabusy-kb-bak.html
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних занять і консультацій на кафедрі богослов'я
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «<i>Проповідництво і катехитика</i>» (код дисципліни за ОПП 2022 р. – ППО-30), яка читається на 3-му курсі в 5-му семестрі, належить до вибіркового циклу загальної підготовки (код дисципліни за робочими навчальними планами ОПП 2019–2020 років прийому – ВЗП-13.2) для студентів спеціальності 041 «Богослов'я» 2019–2020 років прийому.</p> <p>За ОПП 2021 р. та ОПП 2022 р. дисципліна «<i>Проповідництво і катехитика</i>» була виключена із переліку освітніх компонентів у зв'язку із переглядом та змінами в освітній програмі. Частково тематика дисципліни «<i>Проповідництво і катехитика</i>», відповідно до ОПП 2022 р., корелюється із змістом іншої обов'язкової дисципліни циклу професійної підготовки – «<i>Катехитика</i>».</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою дисципліни «Проповідництво і катехитика» (код дисципліни за робочими навчальними планами ОПП 2019–2020 років прийому – ВЗП-13.2) є формування у студентів знань про теоретичні основи риторики та гомілетики, застосування на практиці набутих ораторських та проповідницьких умінь і навичок.</p> <p>Завдання дисципліни «Проповідництво і катехитика» визначаються її специфічним значенням у процесі підготовки фахівців-богословів. Акцентується на здобутті студентами знань і вмінь, необхідних у майбутній практичній діяльності за фахом.</p> <p>Студенти повинні здобути знання щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> – змісту основних понять, законів та видів риторики і гомілетики, їх статусу та зв'язків з іншими науками; – історичних витоків красномовства (риторичні традиції Стародавнього світу, Середньовіччя, Нового часу), особливостей розвитку риторики в Україні та сучасного статусу ораторського мистецтва у світі; - основних етапів історичного розвитку теорії проповідництва в Католицькій та Православній Церкві; – основних видів ораторського мистецтва; - структури проповіді та її видів на основі форми, змісту проповіді – художніх та літературних прийомів, засобів емоційно-образної та логічної виразності у мові оратора; – найвидатніших представників ораторського мистецтва (риторики) та 	

проповідництва (гомілетики).

Студенти повинні отримати **уміння і навички**:

- використовувати різні види та жанри ораторських виступів;
- планувати виступ та готувати матеріал до нього;
- користуватися методикою підготовки та виголошення промови та/або проповіді;
- володіти основами техніки мовлення та виразного читання;
- вміло застосовувати вербальні і невербальні засоби спілкування;
- фахово вести розгорнутий монолог/діалог з богословських проблем;
- розвивати особистий ораторський стиль;
- ефективно аналізувати і налагоджувати контакт з аудиторією;
- проповідувати за різними Богослужіннями (вечірня молитва в академічному храмі, Божественна Літургія в неділі та дні великих свят церковного року).

4. Програмні компетентності

У результаті вивчення дисципліни «*Проповідництво і катехитика*» (код дисципліни за робочими навчальними планами ОПП 2019–2020 років прийому – ВЗП-13.2) студент повинен отримати:

інтегральні компетентності:

ІК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в галузі богослов'я;

загальні компетентності:

ЗК-1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК-2 Здатність зберігати та примножувати духовні, моральні, культурні, освітні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК-3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК-5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

ЗК-9 Здатність працювати в команді;

фахові компетентності:

ФК-3 Здатність визначати взаємодії та взаємозв'язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов'я в історичному та сучасному контекстах;

ФК-8 Здатність до письмового та усного викладу богословських суджень;

ФК-9 Здатність застосовувати богословські знання в професійній діяльності та суспільному житті відповідно до віроповчальних та морально-етичних засад і принципів;

ФК-10 Здатність використовувати богословські знання та навички в практичній богослужбовій і пасторальній діяльності;

ФК-11 Здатність розпочинати і проводити діалог із виразниками різних богословських традицій та представниками суспільства;

ФК-12 Здатність вести просвітницьку діяльність в галузі богослов'я;

ФК-15 Здатність здійснювати навчальну та виховну діяльність в освітніх закладах та інших установах, організаціях.

5. Програмні результати навчання

У результаті вивчення дисципліни «*Проповідництво і катехитика*» (код дисципліни за робочими навчальними планами ОПП 2019–2020 років прийому – ВЗП-13.2) студент повинен отримати:

ПРН-1 Застосовувати норми та стилі літературної української мови у спілкуванні і практичній діяльності;

<p>ПРН-2 Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами; ПРН-5 Використовувати сучасні технології, зокрема цифрові, для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності; ПРН-12 Застосовувати усні, письмові і візуальні способи передачі інформації; ПРН14 Вміти презентувати богословську думку в межах представницької і посередницької діяльності; ПРН15 Вміти звершувати та/або співзвершувати богослужіння, таїнства, молитви, обряди (відповідно до конфесійних особливостей), провадити професійну позабогослужбову діяльність; ПРН17 Продемонструвати розуміння «богослов'я» як освітньої, наукової та практичної дисципліни в історичному і сучасному контексті; ПРН-19 З'ясувати роль, вплив та значення історичного, соціально-політичного, мовно-культурного контексту на формування основних богословських доктрин і практик; ПРН-20 Визначати взаємозв'язки між різними богословськими дисциплінами та застосовувати набуті знання і вміння у процесі формулювання способів вирішення богословських питань.</p>			
6. Організація навчання курсу			
Обсяг курсу			
Вид заняття		Загальна кількість годин – 90 год. / 3 кредити ЄКТС	
Лекції		30 год.	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		15 год.	
індивідуальна робота		3 год.	
самостійна робота		42 год.	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий/ Вибірковий
5, 6 семестр	041 Богослов'я	3 курс	Обов'язкова дисципліна циклу практичної підготовки (за ОПП 2022 р.) – для студентів 3-го курсу 2022 року прийому; Обов'язкова дисципліна циклу загальної підготовки (за ОПП 2021 р.) – для студентів 3-го курсу 2021 року прийому; Вибіркова дисципліна циклу загальної підготовки (за РНП 2019–2020 рр.) – для студентів 3-го курсу 2019–2020 років прийому;

Тематика курсу « <i>Проповідництво і катехитика</i> » (код дисципліни за робочими навчальними планами ОПП 2019–2020 років прийому – ВЗП-13.2)			
<i>Тема, план</i>	<i>Форма заняття</i>	<i>Завдання, год</i>	<i>Термін виконання</i>

Змістовий модуль 1. Історія, теорія і практика проповідництва (гомілетики).

Тема 1. Проповідництво (гомілетика) як богословська наука та навчальна дисципліна.

Основні поняття курсу проповідництва (гомілетики), її предмет, мета і завдання. Гомілетика, її місце в системі богословських наук. Взаємозв'язок гомілетики з іншими дисциплінами (риторика, поетика, мовознавство, літературознавство, етика, філософія, естетика, психолінгвістика, психологія, логіка, фізіологія). Сакральна риторика.

Тема 2. Історичні етапи розвитку гомілетики.

Періодизація розвитку проповідництва (гомілетики). Виникнення і розвиток риторики у Стародавній Греції. Римський період античної риторики. Риторика та раннє християнство. Проповідницьке служіння Господа Ісуса Христа. Проповідь святих апостолів. Проповідництво мужів апостольських.

Християнська риторика або гомілетика. Розвиток проповідництва (гомілетики) в добу Отців Церкви та Вселенських Соборів (I–VII ст.). Середньовічне проповідництво (гомілетика) (VII–XVI ст.), основні ідеї та їх реалізація. Видатні візантійські ритори. Стиль і жанри середньовічної риторики Заходу. Схоластичне проповідництво (XI–XIV ст.). Гуманістичне проповідництво (XIV–XVI ст.). Новітнє проповідництво (XVI–XX ст.). Розвиток новітнього проповідництва у Франції, Італії, Німеччині та Польщі.

Періодизація розвитку проповідництва (гомілетики) в Україні. Візантійське та болгарське проповідництво. Проповідництво в Україні IX–XV ст. Розвиток проповідництва в Україні в XVI–XX ст. Короткий огляд сучасного українського проповідництва.

Тема 3. Гомілетика як вчення про церковну проповідь.

Головний предмет, мета, завдання і зміст проповіді. Церковно-біблійний дух проповіді. Історичні форми проповідей. Бесіда, її види і практичне застосування. Повчання як форма проповіді. Слово і промова, їх використання у проповідництві.

Особливості класифікації проповідей. Види проповіді за змістом. Види проповіді за звертанням. Хибні напрямки в проповідництві. Катехитичні проповіді.

Тема 4. Методика підготовки та виголошення проповіді.

Побудова структури проповіді. Структурні елементи проповіді: вступ, основна частина (виклад), моральний додаток, висновок. Співвідношення обсягу структурних компонентів проповіді залежно від її форми та виду за змістом і звертанням. Зразки класичних проповідей.

Виголошення проповіді. Вибір проповідником належного стилю проповідування. Відповідність особистих уподобань в проповідництві певним церковним нормам. Інтонація та сила голосу як засоби вираження особистого переживання проповідником проповіді.

Поведінка проповідника під час проповіді. Зовнішній вигляд проповідника. Жести і рухи проповідника. Емоційність проповідника, міра у вираженні своїх емоцій. Маніпулювання почуттями віруючих – негативне явище у практиці проповіді. Вираження проповідником його ставлення до пастви за допомогою зовнішніх виражальних засобів.

Змістовий модуль 2. Катехитика.

Тема 5. Вступ до катехитики.

Поняття катехитики. Предмет, мета і завдання катехитики, її місце в системі богословських наук. Історія становлення і розвитку катехитики як окремої богословської дисципліни у світі та в Україні.

Тема 6. Особливості катехитичного навчання.

Вибір предмета катехитичного навчання, особливості організації навчального процесу. Форми катехитичного навчання. Канонічне право та державне законодавство про катехизацію. Особа катехита, його кваліфікація і мандат від Церкви, особисті моральні й зовнішні прикмети та професійні риси.

Тема 7. Катехумени і методи катехизації.

Основні підходи до об'єкту катехитичного навчання – дитини. Особливості катехизації людей середнього і старшого віку.

Методи катехизації: індуктивний, дедуктивний та активний.

Тема 8. Організація катехитичного навчання.

Парафіяльна катехитична школа як осередок катехизації. Підготовка та процес проведення катехитичних занять. Практичні поради щодо методів катехизації.

Структура залікового кредиту з дисципліни «Проповідництво і катехитика» (денна форма навчання)

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія, теорія і практика проповідництва (гомілетики)				
Тема 1. Проповідництво (гомілетика) як богословська наука та навчальна дисципліна	2	1	-	5
Тема 2. Історичні етапи розвитку гомілетики	4	2	-	5
Тема 3. Гомілетика як вчення про церковну проповідь	4	2	-	5
Тема 4. Методика підготовки та виголошення проповіді	4	2	1	6
Змістовий модуль 2. Катехитика				
Тема 5. Вступ до катехитики	4	2	-	5
Тема 6. Особливості катехитичного навчання	4	2	1	5
Тема 7. Катехумени і методи катехизації	4	2	-	5
Тема 8. Організація катехитичного навчання	4	2	1	6
Разом	30	15	3	42

7. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	У навчальному процесі використовуються наступні методи навчання:		
	<ul style="list-style-type: none"> • лекції, у тому числі й проблемні; • практичні (семінарські) заняття; • індивідуальна робота під керівництвом викладача; • самостійна робота студентів (реферування літератури у бібліотеці, в Інтернеті, підготовка творчих завдань тощо); • опитування, • тестування, • ділові ігри тощо. 		
	У процесі вивчення дисципліни «Проповідництво і катехитика» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:		
	<ul style="list-style-type: none"> - поточне тестування та опитування; - оцінювання виконання творчих завдань; - підсумковий екзамен. 		
Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Проповідництво і катехитика» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:			
	Заліковий модуль 1 (підсумкова оцінка за поточне опитування)	Заліковий модуль 2 (творче завдання)	Заліковий модуль 3 (письмовий тест)
	40 %	40 %	20 %
	тижні 2-15	тиждень 6	тиждень 15

	Шкала оцінювання:		
	За шкалою академії	За національною шкалою	За шкалою ECTS
	90–100	відмінно	A (відмінно)
	85–89	добре	B (дуже добре)
	75-84		C (добре)
	65-74	задовільно	D (задовільно)
	60-64		E (достатньо)
	35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
	1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)
Вимоги до письмових робіт	Студенти повинні виконати письмові роботи: * творчі завдання до окремих тем практичних занять; * екзаменаційна робота.		
Практичні заняття	Оцінюється відвідуваність усіх занять упродовж семестру та виконання всіх передбачених видів роботи студентів (ведення конспекту лекцій, усні відповіді, творчі завдання, екзамен) за 100-бальною шкалою.		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни « <i>Проповідництво і катехитика</i> » форм навчальної роботи. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 60 балів.		
8. Політика курсу			
Політика курсу « <i>Проповідництво і катехитика</i> » передбачає перездачу кожного залікового модуля через отриману негативну оцінку або пропуски занять без поважних причин. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.			
9. Рекомендована література			
<p>Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> Абрамович С.Д., Чикарькова М.Ю. Риторика: Навч. посібник. Львів: Світ, 2001. Абрамович С.Д., Чикарьова М.Ю. Мовленнєва комунікація. Львів, 2003. Абрамович С. Риторика та Гомілетика. Чернівці: Рута, 1995. Бабиш Н.Д. Основи культури мовлення. Львів, 1990. Гуревич С.С., Погорілко В.Ф., Герман М.А. Основи риторики. Київ, 1988. Каньоса П. С. Риторика: навч. посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2011. Левицький О.О. Риторика: навчальний посібник для студентів-богословів. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. Київ, 2003. Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Рим: Папська колегія св. Йосафата, 1993. 174 с. Риторика. Модульний курс: навч. посіб. / Л. В. Прокопчук. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 206 с. Сагач Г.М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації. Київ, 2003. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика: навч. посіб. Умань: Сочінський, 2013. 374 с. Сучасна ділова риторика: навч. посіб. Київ: Кондор, 2010. 166 с. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 			

183 с.

15. Швець І., прот. Гомілетика: конспект лекцій. Київ: Київська Духовна Академія, 2002.

Додаткова:

1. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять. Київ, 2003.
2. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія / Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400с.
3. Горський В.С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). – Філософські нариси. Київ, 2001.
4. Коваль А.П. Спочатку було Слово. Київ, 2001.
5. Мацько О., Мацько Л. Вітчизняна риторика // Дивослово. Щомісячний науково-методичний журнал МОІНУ. № 5. 2002.
6. Олефіренко В. Княгиня риторики. Київ, 2002.
7. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
8. Рікер П. Мова політики і риторика. Київ, 2005.
9. Сагач Г. М. Золотослів. Навчальний посібник. Київ: Райдуга, 1993.
10. Хоменко І.В. Еристика: мистецтво полеміки. Київ, 2001.
11. Штольц А. Гомілетика, або Наука про те, як проповідати нищим Євангеліє. Станіславів, 1909.
12. Юридична риторика: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник, В. В. Молдован. Київ: Кондор, 2009.

Левицький Олександр Олександрович
доктор наук з богослов'я, доцент,
професор кафедри богослов'я